

Eesti avatud valitsemise partnerluse tegevuskava 2025-2029 tagasiside

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
1	Paremini kajastada avaliku teenistuse eetikaga seotud tegevusi AVP tegevuskavas (sh siduda korruptsiooninnetuse teemadega).	Rahandusministeerium, Justiits- ja digiministeerium (sh korruptsiooninnetuse võrgustik) ning Riigikantselei. Panna kokku tegevused AVP tegevuskavasse ja leppida kokku ajaraam (mida mis ajaks tehakse).	Anna Laido	Tegevuskava kontekstis väikese mõjuga tegevus. Oleme tegevuskava väliselt alustanud JDM-iga mitteametlikku arutelu AVP ja korruptsiooninnetuse võrgustike koostöökohtade leidmiseks. Samas sisaldab tegevuskava avaliku teenistuse keskastmejuhtide koolitusprogrammi katsetamist ja järk-järgulist laiendamist.
2	Demokraatliku osaluse igapäevastamine infosõdade ajastulProbleem seisneb selles, et kodanikualgatuste usaldusväärsus ja kvaliteet on ohus valeinformatsiooni leviku tõttu, mis omakorda õõnestab demokraatliku osalusprotsessi tervikuna. Rahvaalgatuse portaal on küll populaarne platvorm, mida kasutab ligikaudu veerand elanikkonnast, kuid vajab edasiarendamist, et vähendada polariseerumist ja arendada konstruktiivset dialoogi.	Lahendusena on vaja luua universaalne faktikontrolli protsess, mis ühendaks nii kogukondliku kui ka professionaalse kontrolli, ning mida saaks rakendada erinevates osalusprotsessides. Eesti Koostöö Kogu peaks tegema koostööd meediakirjaoskuse võrgustikega ja kohandama digitaristut, et võimaldada kogukondlikku ja/või professionaalset faktikontrolli. Faktikontrolli protsess peaks olema kujundatud nii, et seda saaksid kasutada ka teised valitsus- ja avaliku sektori asutused oma kaasamise protsessides. Lisaks tuleks eksperimenteerida rahvakogu protsessidest tuntud arutelumehhanismidega kommentaariumides, et aidata kaasa faktipõhisele dialoogile ja konsensusse saavutamisele. Kõige olulisem on leida tasakaal avatuse ja usaldusvääruse vahel, vältides tsensuuri muljet, ning töötada välja põhjalik haldusmudel, mis tagaks initsiatiivi jätkusuutlikkuse.	Maarja-Leena Saar	Tegevuskava sisaldab TTJA ja PPA ühiselt ellu viidavat projekti tööriista arendamiseks digiplatvormidel süsteemsete riskide analüüsimiseks, mille oodatud tulemus on akadeemilise uurimisvõimekuse paranemine andmeteaduse alal.
3	Demokraatia innovatsiooni mudel ja valdkonna jätkusuutlikkus Eesti demokraatia areng seisab silmitsi mitmete väljakutsetega, mis vajavad süsteemset lähenemist ja püsivat tähelepanu. Kuigi olemas loonud innovaatilisi lahendusi nagu Rahvaalgatus.ee platvorm ja koolide kaasava eelarve programm, põhineb nende rahastamine sageli ajutistel projektidel, mis pärsib pikaajalist arengut. Aastate jooksul pikaajalise lahenduse otsingutel on süvenenud mõistmine, et tegu on süsteemse probleemiga, mida lahendamata ei lahene ka eelnevalt esite tõstetu. Avalik arutelu demokraatia teemadel kipub jääma liigset meelelahutuslikuks ja päevapoliitika tasandile, samas kui sügavam analüüs ja uurimistöö kannatavad vähese rahastuse tõttu. Demokraatlike institutsioonide arendamine on muutunud võimutõrjude kõrvalproduktiks, kuna puudub selge vastutus ja terviklik visioon süsteemi arendamiseks.	Demokraatia arendamise süsteemse muutuse võimalikud esimesed sammuud: - Põhiseaduslike institutsioonide juurde võiks luua eraldi üksuse, kes vastutab demokraatia tervikliku toimimise seiramise ja arendamise eest. - On vaja luua püsiv rahastusmehhanism ja -fond demokraatia arendamise võtmetegevuste toetamiseks. Näiteks suunata sihitult valimiste vahelistesse osalusprotsessidesse püsivalt mingi protsent üldvalimistele suunatud ressursist. - Mõtestada, kas AVP tegevuskava kõrvale oleks vaja tugevat institutsionaalset raamistikku, mis koondaks pikaajalised demokraatia arendustegevused. - Luua spetsiaalne tugimehhanism demokraatia-alase teadusuuringute toetamiseks. Avalikus sektoris võiksid juhtrolli võtta Riigikantselei, Siseministeerium ning Haridus- ja Teadusministeerium. Riigikantselei saaks koordineerida avatud valitsemise algatusi, Siseministeerium toetada kodanikuühiskonna arengut ning HTM vastutada demokraatiahariduse ja teadusuuringute eest. Arutelus on vaja osaleda põhiseaduslike institutsioonide esindajatel. Akadeemilises sfääris oleksid loomulikud partnerid Tallinna Ülikooli ühiskonnateaduste instituut, Tartu Ülikooli Johan Skytte poliitikauringute instituut ja Ragnar Nurkse innovatsiooni ja valitsemise instituut. Kodanikuühiskonna poolelt oleksid olulised partnerid Vabaühenduste Liit kui katusorganisatsioon ja Eesti Koostöö Kogu kui demokraatia arendamise mõttekoda. Kohalikul tasandil võiksid partneriteks olla Eesti Linnade ja Valdade Liit ning suuremad omavalitsused, kes saavad testida ja juurutada uusi demokraatia praktikaid.	Maarja-Leena Saar	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks. Uue valitsuse koalitsioonilepe sisaldab muuhulgas punkti "Vähendada avaliku sektori ja teadlaste administreerimiskooormust ning tugevdame alusuuringuid ja teadmussiret ettevõtlusesse, suunates Vabariigi Valitsuse reservi kogunenud valdkondliku teadus- ja arendustegevuse vahendid Eesti Teadusagentuuri uude riiklike prioriteetidega strateegilisse programmi." Töötame tegevuskava väliselt selles suunas, et avatud valitsemisega seotud teemad sisalduksid riiklikes prioriteetides. AVP tegevuskava kõrvale uue institutsionaalse raamistiku loomine pole kavas, küll aga sisaldub tegevuskavas tegevus 1.2 "Suurendame avatud riigivalitsemise arengukomisjoni rolli avatud valitsemise edendamiseks".
4	Noorte kaasamine kohalikul tasandil digiriigile kohaselt Lähtudes Noortevaldkonna arengukava 2021-2035 riiklikust strateegiast on e-riigi võimaluste ning teenuste kasutamiseks noortel vähesed või ebaühtlase tasemega digitaalsed oskused ja harjumused. Samas kujundab noorena õpitu ja kogetu ka kodanikuoskuseid tulevikuks. Probleemiks on ka noorte vähene kaasatus kohaliku elu otsustusprotsessides ning puudulik arusaam demokraatlikest protsessidest.	Eesti Koostöö Kogul on võimalus hõlbustada noorte osalust ja kaasatust sh digivahendite kaudu koolielu ja kodukohta puudutatavates osustes, pakkuades turvalisi digitaalseid osalusruume, praktilisi osalusprogramme ja koostööd demokraatiatarkust edendavate organisatsioonide vahel. Kaasa saavad aidata koolid, KOV-d, maakondlikud arenduskeskused, Eesti Noorteühenduste Liit, Õpilasesinduste Liit, Eesti Linnade- ja Valdade Liit, HARNO/HTM, RIA/Justiits- ja Digiministeerium. Oluline on luua järjepidev koostöövõrgustik, kus iga osapool kannab selget vastutust: koolid saavad integreerida digioskuste ja demokraatiahariduse programme õppekavadesse; KOV-id saavad luua noortele reaalseid osalusvõimalusi kohaliku elu korraldamise; noorteorganisatsioonid saavad pakkuda mentorlust ja praktilisi kogemusi. HARNO/HTM roll on koordineerida ja toetada hariduslikku poolt ning tagada vajalikud õppematerjalid ja -vahendid. RIA/Justiits- ja Digiministeerium kui e-riigi arendamise eest vastutava asutuse roll on tagada riiklike e-teenuste kasutajasõbralikkus ja juurdepääsetavus noortele ning toetada digitaalse kirjaoskuse arendamist.	Maarja-Leena Saar	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
5	Kohalike omavalitsuste tugevdamine dialoogi- ja kogukonna kaasamise oskustega Kohalike omavalitsuste (KOV-ide) puudulik võimekus kaasamisprotsesside loomisel ja rakendamisel, sealhulgas vajalike rahaliste vahendite ja sisuliste oskuste puudumine. Valitseb ebaselgus kaasamise praktilises rakendamises KOV-i igapäevatoos ja juhtimishalenas	Muuta kohustuslikuks KOV tasemel kaasamise hea tava väljatöötamine ning selle rakendamine igapäevaprotsessidesse. Töötada välja kaasamise hea tava kohustuslikud sisupunktid, mis täiendavad KOV-i tasandi regulatsioone (sarnaselt Eesti Arhitektide Liidu (EAL) rollile arhitektuurikonkursside läbiviimisel) Kaaluda üleminekuperioodiks kogukonnaeksperti ametikoha loomist KOV-ides, et toetada kaasava valitsemisviisi juurutamist. Pakkuda koolitusi kaasamise protsesside väljatöötamiseks ja rakendamiseks KOV-i töökorralduses Luu tunnustussüsteem edukatele KOV-idele kaasamispraktikate rakendamisel (nt Vabariigi Presidendi ja Vabaihenduste Liidu tunnustussundmuse raames). Luu sihtotstarbelised rahastusmeetmed (nt KÜSKI või maakondlike arendusotetuste kaudu) kaasamise protsesside läbiviimiseks ja protsessiühikute kaasamiseks	Maarja-Leena Saar	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetket puuduvad Riigikantsleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.
6	Demokraatia on täna ohus veel rohkem, kui varem. Infosõda, vihakõne, polariseerumise õhutamine veebis ja avalikel aruteludel - kõik see on tänaseks kahjuks reaalsus ka Eestis. Demokraatia oluline eeldus on see, et seda pidevalt uuendatakse - lähtuvalt demokraatiuueenduse ökosüsteemi seisust ja vajadustest. Üks põletav probleem läbi aegade on olnud, et demokraatiainnovatsioonidele pole Eestis eraldi eelarvet, nagu pole seda ka avatud valitsemise partnerlusele.	Kaardistada võimalus, kuidas tagada püsiv demokraatiuueenduse eelarve Eestis. Aluseks võtta rahvusvaheliselt väljatöötatud Democratic Action Fund* valem: 5% valimiste (riigi või kohalikul tasandil) korraldusele mõeldud eelarvest peab minema demokraatia-uuenduste läbiviimiseks aastas. *Democratic Action Funds are administered by arm's length trusts which each year receive a budget allocation equal to five percent of the cost of running elections in that jurisdiction — be it national, regional, local. https://www.demafund.org/ Eestis otses kõigepealt vaja kaardistada, kuidas sellise eelarveni jõuda ning siis hakata eelarvet uuenduste juurutamise nimel kasutama.	Teele Pehk	Toetame põhimõtet, ent taolise rahastusmudeli väljatöötamine keskvalitsuse eelarvekärbete ajal pole hetket realistlik.
7	Tehisaru on imbnud meie igapäevaeludesse, muudab meie elamise ja töötamise viise, süvendab ühiskonnas tehnoloogia- ja digilõhesid, muutustega kohanemise kiiruseid pidi ka kultuurilõhesid. AI arendus toimub peadpööritava kiirusega ja globaalsete korporatsioonide eestvedamisel. Probleemiks on see, et inimestel ei ole võimalust end ja oma ühiskonda kaitsta soovimatute mõjude eest ega kaasa rääkida AI kasulike mõjude võimendamise poolt. Kodanikuruum aheneb, sest inimesed on üha enam institutsionaalselt "tarbijad", mitte loojad ja vastutajad. Probleemi ääretus kriitilisusest ja ajaohasusest annab märku ka lähinädalatel tekkinud avalik arutelu AI ja eesti keele ning kultuuri jõuvahekorra üle - on ilmselge, et meil ei ole ühtset arusaama, kuid seda on vaja luua.	Eesti eesotsas Riigikantsleil ja Justiitsministeeriumiga võiks ühineda globaalsete projektiga "Global coalition for an Inclusive AI", mille raames toimuvad 2025-2026 80+ riigis kodanike teadmispõhised ja kaasavad arutelud AI valitsemise teemal. DD Sihtasutuse Demokraatiakeskus on valmis olema partneriks Eestis üleriikliku mini-avalikkuse korraldamisel. Mini-avalikkus (mini-public) on peamine lähenemine nende arutelude läbiviimiseks Missions Publiques ja Stanfordi ülikooli Deliberative Democracy Lab eestvedamisel. Ilmselt on konkreetses meetodiks deliberatiivne-küsitlus (deliberative polling), mis on Eestis viimati kasutusel olnud 2013 aast rahvakogus ent mis väga vajab uuendamist ja juurutamist tänapäevastesse Eesti poliitikalukujundamise oludesse ja teemadesse. Protsessi tuleks kaasata ka kohalikud tehisaru eksperdid ja organisatsioonid (nt OKEE), kuid ka hiljutise avaliku pöördumise allkirjutanud, eeskätt Eesti Keele Instituut ja Eesti Rahvusraamatukogu kandvate mäluasutustena.	Maiu Lauring	Eesti on täna juba kaasatud rahvusvaheliselt erinevates koostööformaadides, sh. nii OECD, Euroopa Liidu, Maailmapanga, UNESCO, W3C jt ning seisame selle eest, et tehisaru kasutus oleks usaldusväärne. Kaalume osalemist. Mitmeid tehisaru küsimusi on adresseeritud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis Justitsi- ja Digiministeeriumi vastutusel, mis sama probleemi osaliselt adresseerivad, sh tehiseintellekti määruse rakendamise eelnõu. Mitmed tegevused on tähtajaga III või IV kvartal 2025, mistõttu neid lühikese ajaperspektiivi tõttu (Vabariigi Valitsus kinnitab tegevuskava 2025. a jooksul) tegevuskavasse ei ole lisatud. Teadmispõhised ja kaasavad arutelud on tegevuskavas kajastatud üle-eestilise osalusformaadi väljatöötamise ja läbiviimise tegevuse all.
8	Töötada välja süsteemne lähenemine poliitikate mõju ja rakendamise tulemuste hindamiseks, tagades, et hindamine toimub järjepidevalt ja selle tulemusi kasutatakse poliitikate parendamiseks.		Vabaihenduste Liit	Tegevuskava sisaldab hea õigusloome ja normitehnika eeskirja ajakohastamise tegevust, mille üks etapp on mõjuhindamise meetoodika ajakohastamine.
9	Avalikustada poliitikate mõju hindamise tulemused läbipaistval ja arusaadaval viisil, et kodanikud ja vabaihendused saaksid nende põhjal teha ettepanekuid ja jälgida muudatuste elluviimist.		Vabaihenduste Liit	Tegevuskava sisaldab hea õigusloome ja normitehnika eeskirja ajakohastamise tegevust, mille üks etapp on mõjuhindamise meetoodika ajakohastamine.
10	Luuu regulaarne ja struktureeritud mehhanism kodanikuühiskonna ja vabaihenduste sisendi kogumiseks poliitikate mõju hindamisel, et tagada sisulise tagasiside arvestamine otsustusprotsessides.		Vabaihenduste Liit	Tegevuskava sisaldab hea õigusloome ja normitehnika eeskirja ajakohastamise tegevust, mille üks etapp on mõjuhindamise meetoodika ajakohastamine.

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
11	Algatada teadusuuringud ja analüüsid esindusdemokraatia kitsaskohtade ning parendusvõimaluste kohta, koostades olemasolevad uuringud ja viies läbi uued, et saada terviklik ülevaade probleemidest ja võimalikest lahendustest. Jälgida inimeste heaolu, usalduse ja kaasatuse vahelisi seoseid pikaajaliselt.		Vabariigikogu Liit	Uue valitsuse koalitsioonilepe sisaldab muuhulgas punkti "Vähendada avaliku sektori ja teadlaste administreerimiskooormust ning tugevdada alusuuringuid ja teadmussiret ettevõtlusesse, suunates Vabariigi Valitsuse reservi kogunenud valdkondliku teadus- ja arendustegevuse vahendid Eesti Teadusagentuuri uude riiklike prioriteetidega strateegilise programmi." Töötame tegevuskava väliselt selles suunas, et avatud valitsemisega seotud teemad sisalduksid riiklikes prioriteetides.
12	Arendada võimalusi, mis aitavad kodanikel paremini mõista ja jälgida oma huvide esindamist poliitikakujundamises, näiteks interaktiivsed platvormid, andmeanalüüsvahendid või arusaadavad kokkuvõtted poliitilistest otsustest ja nende mõjust		Vabariigikogu Liit	Tegevuskava sisaldab mitmeid ettepanekuga seotud tegevusi, nt lobikohtumiste avaldamisega, targa tekstiotsingu tööriistaga ja avaandmetega seonduvalt.
13	Soodustada kohalike omavalitsuste avatud juhtimis- ja töökultuuri, kaasates vabariigikogu ja kodanikke strateegiliste otsuste tegemisse ning jagades häid kaasamispraktikaid omavalitsuste vahel. Muudame koosloomelise valitsemise normiks.		Vabariigikogu Liit	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027. juuniks.
14	Töötada välja ja kehtestada mehhanismid, mis tagavad HÕNTE-st (hea õigusloome ja normitehnika eeskirja) tulenevate kohustuste täitmise ning selged tagajärjed nende rikkumise korral, et suurendada vastutust ja õigusselgust avalikus sektoris		Vabariigikogu Liit	Tegevuskava sisaldab hea õigusloome ja normitehnika eeskirja ajakohastamise tegevust.
15	Tagada, et avatud valitsemise partnerluse (AVP) eesmärgid ja tegevused jõuaksid Riigikoguni, et avatud ja kaasav valitsemine ei piirduks ainult valitsuse tasandiga, vaid hõlmaks kogu poliitilise otsustusprotsessi		Vabariigikogu Liit	Pole otseselt tegevuskava detailsuse küsimus. Teeme koostööd Siseministeeriumiga, kes igal teisel aastal Riigikogus olulise tähtsusega riikliku küsimuse raames arutelusid korraldab.
16	Suurendada kodanikuhariduse ja meediapädevuse arendamist, sealhulgas demokraatiaharidust, et tõsta ühiskonna teadlikkust poliitikakujundamisest, esindusdemokraatia toimimisest ja kodanike võimalustest osaleda otsustusprotsessides		Vabariigikogu Liit	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027. juuniks.
17	Arendada avaandmete platvormi ja interaktiivseid juhtlaudu, mis võimaldavad kodanikel ja vabariigikogul lihtsasti ligipääsu poliitikakujundamiseks olulistele andmetele ning toetavad nende analüüsimist.		Vabariigikogu Liit	Tegevuskava sisaldab väärtuslike avaandmete nimekirja laiendamise seotud tegevusi, sh avaandmete platvormiga seonduvat.
18	Kaardistada ja avalikustada kodanikuühiskonna jaoks olulised andmekogud, koos soovitusetega, kuidas nende kättesaadavust parandada ning tagada nende ajakohasus ja kasutajasõbralikkus.		Vabariigikogu Liit	Tegevuskava sisaldab väärtuslike avaandmete nimekirja laiendamise seotud tegevusi. Toetame mõtet algatada laiem arutelu selle üle, millised on kodanikuühiskonnale olulised andmekogud ning analüüside, kuidas nende kättesaadavust parandada. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027. juuniks.
19	Kehtestada või tagada poliitikakujundamise analüüside ja taustamaterjalide avalikustamise nõue, et ministeeriumides koostatud analüüsid ei jääks ainult siseringi kasutusse, vaid oleksid kättesaadavad ka huvigruppidele ja laiemale avalikkusele		Vabariigikogu Liit	Toetame põhimõtet, ent tegevuskava otseselt sellise nõude kehtestamist ei adresseeri. Tegevis haakub osaliselt Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis sisalduva tegevusega, millega Justiits- ja Digiministeerium esitab väljatöötamiskavatsuse avaliku teabe seaduse muutmiseks 2025. aasta IV kvartalis. Jätkutegevusi, kui need on asjakohased, kaalume tegevuskava uuendamise raames 2027. aasta suveks.
20	Töötada välja juhised ametnikele AI kasutamiseks dokumentide koostamisel ja analüüsil, et tagada tehnoloogia vastutustundlik kasutamine.		Vabariigikogu Liit	Valminud on generatiivse tehisaru koostamisprogrammi digiriigi akadeemia, mis katab nii viipade kirjutamist, usaldusväärset ja turvalist, võimalikke töövahendeid töös jm. Loodud on ka põhimõtted, millega tuleb lahenduste kasutamisel arvestada. Juhiste asemel on fookus konkreetsetel koolitustel ja üldjuhistel.
21	Testida ja juurutada AI-lahendusi seaduseelnõude ja poliitika dokumentide lihtsustatud analüüsi ning mõju hindamiseks, muutes õigusloomeprotsessi efektiivsemaks ja paremini jälgitavaks.		Vabariigikogu Liit	Sisaldub osaliselt tegevuskavas sisalduvates targa tekstiotsingu ja andmepõhise otsustustoe arendamise tegevustes.
22	Täiustada eelnõude infosüsteemi läbipaistvuse ja koostöö suurendamiseks, tagades, et menetlusprotsess oleks arusaadav ja ligipääsetav kõigile huvilistele.		Vabariigikogu Liit	Lahendatakse riigi koostöö keskkonna arendamise raames, mis sisaldub tegevuskavas.
23	Luua süsteem, kus kodanikel ja vabariigikogul on võimalik reaalajas jälgida ja kommenteerida õigusaktide väljatöötamist, võimaldades tõhusamat kaasaraakimist poliitikakujundamises.		Vabariigikogu Liit	Lahendatakse riigi koostöö keskkonna arendamise raames, mis sisaldub tegevuskavas.

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
24	Analuüsiida võimalust suunata osa riigieelarvest (nt 5% valimiste eelarvest) demokraatiaprotsesside ja avatud valitsemise arendamiseks, et toetada tehnoloogilisi uuendusi ja osalusvõimaluste arengut		Vabariigi Valitsus	Uue valitsuse koalitsioonilepe sisaldab muuhulgas punkti "Vähendame avaliku sektori ja teadlaste administreerimiskoormust ning tugevdame alusuuringuid ja teadmussiret ettevõtlusesse, suunates Vabariigi Valitsuse reservi kogunenud valdkondliku teadus- ja arendustegevuse vahendid Eesti Teadusagentuuri uude riiklike prioriteetidega strateegilisse programmi." Töötame tegevuskava väliselt selles suunas, et avatud valitsemisega seotud teemad sisaldaksid riiklikes prioriteetides.
25	Algatada arutelu Eesti liitumiseks ülemaailmse tehisintellekti juhtimise dialoogiga, et olla rahvusvahelisel tasandil eestvedaja vastutustundliku AI kasutuse suunamisel avalikus sektoris.		Vabariigi Valitsus	Eesti on täna juba kaasatud rahvusvahelisel erinevates koostööformaatides, sh. nii OECD, Euroopa Liidu, Maailmapanga, UNESCO, W3C jt ning seisame selle eest, et tehisarukasutus oleks usaldusväärne. Mitmeid tehisaruküsimusi on adresseeritud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi Justitsi- ja Digiministeeriumi vastutusele, mis sama probleemi osaliselt adresseerivad, sh tehisintellekti määrase rakendamise eelnõu. Mitmed tegevused on tähtajaga III või IV kvartal 2025, mistõttu neid ühikese ajaperspektiivi tõttu (Vabariigi Valitsus kinnitab tegevuskava eeldatavasti augustis) tegevuskavasse ei ole lisatud.
26	Kaardistada ja analüüsida olemasolevad huvikaitse- ja lobitegevuse regulatsioonid, tuues välja nende kitsaskohad ja võimalused õigusraamistiku täpsustamiseks. Tagada, et reguleerimise tagajärjel ei tekiks riigile nn tagakiusamise mehhanismi, millelega võimaldatakse ühingute tegutsemisruumi kitsendada.		Vabariigi Valitsus	Riigikantselei hoiab pidevalt silma peal, et reguleerimise tagajärjed avatud valitsemise põhimõtetele kokku läheksid. Hetkel ühtegi teadaolevat probleemi õhus ei ole. Olemasolevate regulatsioonide analüüsi arutame ARVAK-us läbi ja kui töö maht võimaldab, võtame koos Justitsi- ja Digiministeeriumiga ette.
27	Töötada välja läbipaistev ja tasakaalustatud lobiregulatsioon, mis tagab kõigile huvirühmadele võrdse ligipääsu poliitilisekujundamise protsessidele ning vähendab varjatud mõjutustegevuse riske		Vabariigi Valitsus	Varjatud mõjutustegevuse riskide maandamiseks on tegevuskava raames kavast lobikohtumiste esitamise tagamiseks ja avaldamise automatiseerimiseks luua kohtumiste registreerimise ühtne rakendus.
28	Parandada lobiregistri täpsust ja kasutatavust, tagades, et kõik poliitilised kohtumised ja konsultatsioonid, oleksid kajastatud ja avalikkusele kergesti ligipääsetavad.		Vabariigi Valitsus	Tegevuskavas sisaldub tegevus lobikohtumiste avaldamise automatiseerimise ja järelevalve analüüs. Vt ka rida 27.
29	Keelata eelnõude 1-päevased tagasisidestamise tähtajad ja tagada, et kirikaasamine ei muutuks normiks. Piisav kaasamine eeldab vähemalt 10-päevaseid tagasisidestamise tähtaegu		Vabariigi Valitsus	2024. aastal vähenes eelnõude arv, mis esitati kooskõlastamiseks mõnepäevase tähtajaga - kui 2023. a oli selliseid eelnõusid 23, siis 2024. aastal kuus. Tegevuskava sisaldab HÕNTE ajakohastamise tegevust, ent keeldude seadmist kavas ei ole.
30	Arendada süsteemseid koolitusprogramme KOV ametnikele, et nad oskaksid rakendada kaasavat valitsemist ja teha tõhusat koostööd kodanikuühiskonnaga. Ajakohastada ja arendada kaasamise tööriistu ning juhendmaterjale, et KOVIDel oleks lihtsam kaasamist tõhusalt planeerida ja ellu viia.		Vabariigi Valitsus	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.
31	Luuu ja juurutada KOVIDe ja vabariigi valitsuse koostöömudelid, mis aitavad tugevdada omavahelisel strateegilist partnerlust ning tagada kaasamise süsteemsuse.		Vabariigi Valitsus	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.
32	Tugevdada ja laiendada kaasamiskoordinaatorite võrgustikku, suurendades nende rolli nii KOV kui ka riigi tasandil, et kaasamine muutuks sujuvamaks ja tõhusamaks		Vabariigi Valitsus	Kaasamiskoordinaatorite võrgustiku tugevdamine ja kaasamiskoordinaatorite arendamine on Riigikantseleil kavas tegevuskava väliselt. KOV tasandi kaasamiskoordinaatorite põhimõtet toetame, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
33	Tagada AVP tegevuste rahastamine selge mehhanismi kaudu (nt 5% valimiste korraldamise eelarvest võiks minna avatud valitsemise edendamiseks).		Vabühenduste Liit	Hetkel puuduvad selleks rahalised võimalused. Riigikantseleil on võimalus kasutada kuni 2029. a lõpuni struktuuritoetuste tehnilist abi, mille abiga ministeeriumite kaasamisotskusi parandatakse. Otsime võimalusi, et struktuurivahenditest kasutamata jäänud eelarvet avatud valitsemise eesmärkideks suunata.
34	Luuu pikaajaline rahastamismudel AVP tegevuste jaoks, et vältida projektipõhisusest tulenevaid ebakindlusi ning tagada järjepidevus avatud valitsemise edendamises.		Vabühenduste Liit	Hetkel puuduvad selleks rahalised võimalused. Riigikantseleil on võimalus kasutada kuni 2029. a lõpuni struktuuritoetuste tehnilist abi, mille abiga ministeeriumite kaasamisotskusi parandatakse. Otsime võimalusi, et struktuurivahenditest kasutamata jäänud eelarvet avatud valitsemise eesmärkideks suunata.
35	Algatada Open Gov Challenge konkreetsetel Eestile olulistel teemadel, nagu kodanikukaitse kriisilukordades või tehnoloogilise läbipaistvuse suurendamine, et leida uuenduslikke lahendusi valitsemise parandamiseks		Vabühenduste Liit	Algatame tegevuskava elluviimise esimesel aastal arutelu koos valitsusväliste osapooltega, kas ja millistel teemadel ning millistel eesmärkidel on võimalik ja mõistlik Open Gov Challenge'iga liituda.
36	Valdkondlike juhtlaudade pakkumine andmepõhise info edastamiseks, mille eest vastutab Statistikaamet vms avaliku sektori asutus, kellel on adekvaatsed kogemused andmete töötlemisega. Vajalik on kaardistus mõju hindamise tasemetest ja levikust riigivalitsemises.	Avalikus sektoris (sh ametnikel endil) puuduvad tööriistad ja platvormid, mis võimaldaksid kodanikel ja vabühendustel otsuseid andmepõhiselt analüüsida. Selle tagajärjel tekib oht suvaliste otsuste tegemiseks, kaasamise kvaliteet on hinnanguline ning ei põhine teadmistel ja/või faktidel. Muuhulgas on väljakutse praegune avaandmete killustatus, raskesti leitavus ja keeruline formaat, mis takistavad nende kasutamist poliitikakujundamises	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Tegevuskava sisaldab tegevusi väärtuslike avaandmete nimekirja laiendamiseks ning andmepõhise otsustustoe arendamiseks, mille raames mh luuakse igas ministeeriumis eeldused andmepõhiste teenuste arendamiseks.
37	Ennetav faktikontroll, meediaharidus ja kampaaniad infosõja teemadel	Väärinfo levik poliitikakujundamise protsessis, mis õhutab ja tekitab pingeid ühiskonnas.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Tegevuskava sisaldab samast probleemi lahendavat probleemi, mille soovid tulemusena panustab riik digiteenuste määruusest tulenevaid võimalusi kasutades akadeemilise võimekuse arendamisse, et senisest paremini analüüsida süsteemseid riske nagu negatiivne mõju valimisprotsessidele ja avalikute julgeolekule.
38	Lisaks poliitikakujundamisele sihtrühmade kaasamine teenusdisaini protsessidesse.	Teenusdisaini ei kaasata sihtrühmi piisavalt. Selle tagajärjel ei ole kõik vajalikud teenused kättesaadavad või pakutavad teenused ei vasta reaalsele vajadusele.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Sisaldub koosloome- ja kommunikatsioonitoe programmis ühiskondlikult olulistele algatustele ja eelnõude toetamiseks, mis on tegevuskavas kajastatud. Tegemist ei ole siiski üle välja tegevusega, vaid tulenevalt rahastuse eripärast keskendub tegevus struktuurifondide rakendamisega seotud algatustele ja eelnõudele.
39	Strateegiadokumentide koostamise tuleb lisaks amentikele, poliitikutele ja sihtgruppidele kaasata ka nt eetiku, sotsiolooge. Lisaks soodustada GOV-TEC ja CIVIC-TEC startupikogukonna teket Eestis.	Digiühiskonna otsustajad ei käsitte / ei tegele demokraatlike protsesside toetamisega. Vajalik taristu on arendamata, nt koosloome keskkonna näitel.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Vabariigi Valitsuse heaks kiidetud strateegiliste dokumentidest paljude puhul toimub hetkel hindamine, millesse on kaasatud erinevaid osapooli. Koosloome keskkonna jätkuv arendamine sisaldub tegevuskavas. Samuti on tegevuskavas tegevus 2.3 "Tõstame avalike digiteenuste kvaliteeti ning arendame GovTech ökosüsteemi".
40	HÕNTE jõustamine läbi riigikantselei järelevalve teostamise. Minimaalselt tuleks riigikantseleil tagasisidestada HÕNTE eiramist ministeeriumide poolt. Kuivõrd ministeeriumide kaasamiskultuur kujuneb muuhulgas juhtimistasandil, on oluline, et kantserite ja asekanterite tööle asumisel selgitatakse HÕNTE olulisust ja selle järgimist. HÕNTE integreerimine ministeeriumide personalipoliitikasse ja juhtide ametijuhenditesse	Hea õigusloome ja normitehnika eeskirja (HÕNTE) rakendamine ja kohaldamine on puudulik. HÕNTE eiramisest ei teki tagajärgi, samuti puudub HÕNTE-i roll ministeeriumide juhtimissüsteemides. Selle tagajärjel on tõenäosus halvemale õigusloome kvaliteedile, kaasatud osapooltel langeb usaldus, sagenevad näiline kaasamine ning lühikesed kaasamistähtajad	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Tegevuskava sisaldab HÕNTE ajakohastamise tegevust, mille raames ettepanekuga osaliselt tegeletakse. Samas ei ole kavas formaalselt järelevalve teostamist ega sanktsioneerimist, arvestades ressursside piiratust.
41	ARVAKU rolli tõsiseltvõetavuse kasvatamine, vastutuse võtmine teekaardi edenemise eest seismisel ja mõju suurendamine neis küsimustes. Kompetentside tõstmine, mh juhtide tasandil.	Avatud valitsemise teekaart on aja- ja asjakohane, kuid ei ole õiguslikult jõustatud. Selle tagajärjel ei rakendu teekaart õigusloome ja poliitikakujundamise juhtimisprotsessides ning seeläbi puudub teekaardil ka jõustamismehhanism	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	ARVAK-u ümberkujundamine on kavas 2025. a tööplaanis, samuti sisaldub see eraldi tegevusena tegevuskavas.
42	HÕNTE siduvaks ka kohalike omavalitsuste tasandil, kohandada siduvaks juhendmaterjaliks.	KOVIdel puudub arusaam kaasavast õigusloomepraktikast.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetkel puuduvad Riigikantseleil rahalised võimalused taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.
43	Lisaks ettepanekute tagasisidestamisele tagasiside ja info jagamine ka kaasamisprotsessidest enditest. Muuta suunda ning suunata peamist kaasamist tegema VTK koostamise hetkel, et tuvastada probleemi olemus ja lahendamisevajadus.	Näilise kaasamise ebaproportsionaalselt suur osakaal (nn linnukene kirja). Näilise kaasamise tagajärjel tekib kaasamisväsimus, vähene motivatsioon panustada, potentsiaalne heitumus	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Tegevuskava sisaldab HÕNTE ajakohastamise tegevust, mille raames ettepanekuga tegeletakse.

Järjekorra-number	Ettepanek	Selgitus	Esitaja	Tagasiside
44	Hea kaasamise tava koostamine ka kohalikele omavalitsustele. Ideaalis peaks olema tegemist koordineeritud protsessiga, nt ELVLI kaudu.	Kohalike omavalitsuste kaasamissuutlikus- ja praktikad on väga ebaühtlased. Puuduvad selged tööriistad ja väljaõpe, samuti aja- ja inimressurs. Tagajärjena tekivad piirkondlikud demokraatia „tühiad“, kus kogukondade hääl ja arvamus jääb kuulamata.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Toetame põhimõtet, aga tegevuskava koostamise hetket puuduvad Riigikantseleil rahaliste võimaluste taolise tegevuse elluviimiseks. Kaalume uuesti tegevuskava uuendamise käigus 2027 juuniks.
45	Kaasamisprotsessi disainida selliselt, et osa kaasamissündmustest ja -formaatidest toodid erinevad osapooled ühise arutelu laua taha. Osapoolte vastandumise sisust aru saamine, avalik vs erahuvi kaalumine.	Koostööprotsessid toimuvad sageli isoleeritult, nt ettevõtjad ja vabahendused eraldi. Gruppe eraldatuna hoides süveneb konflikt tekkimise tõenäosus, kaasamise tulemus on plariseeruvam ning erinev sisend otsustamise hetkel jääb täbi kaalutlemata.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Sisaldub koostöö- ja kommunikatsioonitoe programmis ühiskondlikult rahaliste võimaluste ja eelnõude toetamiseks, mis on tegevuskavas kajastatud. Tegemist ei ole siiski üle välja tegevusega, vaid tulenevalt rahastuse eripärast keskendub tegevus struktuurifondide rakendamisega seotud algatustele ja eelnõudele.
46	Rakendada väärtuspõhist värbamist, eriti oluline riigi tippjuhtide värbamisel, kus muude kompetentside kõrval tuleks hinnata ka kaasamiskompetentside olemasolu, kuivõrd ministeeriumi juhtkond on ametkonnale eeskujuks ning saab suunata ametkonna suhtumist avatud valitsemisse. Ministrite ja Riigikogu liikmete käsiraamatute värskendamine täiendavalt avatud valitsemise põhimõtetega.	Ametnike suhtlemis- ja empaatiavõime on piiratud, suhtlemis- ja suhtumiskultuur on selline, mis soosib avaliku sekotri juhtide vähest tahet ja motivatsiooni kaasamist prioriteetseks pidada ning enda oskusi kaasamise teemadel arendada.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Käsiraamatute värskendamise ettepanekuga tegeleme tegevuskava väliselt. Värbamise põhimõtete muutmist ei ole kavas, ent tegevuskavas sisaldub tegevus tipp- ja keskastmejuhtide koolitamiseks.
47	Mõistliku piiri seadmine kärbetaele.	Erinevate valdkondade ja teemade julgeolekustamine ning selle ettekäändeks toomine kaasamise ja koostöö arevlt.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Väljub tegevuskava fookusest.
48	Vastutusvaldkonnad ja vastutajad on vaja ära otsustada.	Demokraatia arendamine pole kellegi keskne vastutusala, mistõttu valdkond hajub ja strateegiline juhtimine puudub.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Demokraatia arendamist võib pidada olemuslikult horisontaalseks teemaks, millele ongi keeruline ühte vastutajat määrata.
49	Sihthõlmi loomine, mis eraldiseisvalt keskenduks ka avatud valitsemise teemadele. Otsustajate suhtumise muutmise vabahenduste toetamise osas.	Vabahenduste puudulik rahastamine, mille üks tagajärg on, et ühingutel pole jõudu kaasada avatud valitsemise teemadel arendamiseks, kuid üldisemalt pole kaasatav ressurss ka üldiselt kaasuda.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	Hetkel puuduvad selleks rahalised võimalused. Riigikantseleil on võimalus kasutada kuni 2029. a lõpuni struktuuritoetuste tehnilist abi, mille abiga ministeeriumite kaasamisoskusi parandatakse. Otsime võimalusi, et struktuurivahenditest kasutamata jäänud eelarvet avatud valitsemise eesmärkideks suunata.
50	Vajame vastust küsimusele, miks vajame ARVAKut ning sellele vastusele tuginedes tuleb ARVAKu sisu ja vajadusel ka koosseisu uuendada.	ARVAKu rolli ja funktsiooni ebaselgus.	14.05.2025 kaasamiseminari kokkuvõte	ARVAK-u ümberkuulundamine on kavas 2025. a tööplaanis, samuti sisaldub see eraldi tegevusena tegevuskavas.
51	Vabahendused AVP tegevuskava dokumendis	Dokumendi tabelites on mitmel korral märgitud vabahenduste hulka ka Eesti Linnade ja Valdade Liit. Palume see korrigeerida, sest ELVLI ei ole võimalik kuidagi pidada vabahenduseks, kuivõrd ühingu saavad kuuluda ainult kohaliku omavalitsuse seaduse alusel toimivad haldusterritoriaalsed üksused, kes on küll mingi piirini autonoomsed, kuid täidavad lõppeks siiski riigetu korralduslikku eesmärki. Kohane on ELVL tösta „teiste“ gruppi, kus on ka nt avalik-õiguslikud ülikoolid mainitud.	Vabahenduste Liit	ELVL on kategoriseeritud kaasvastutajate ploki „teiste osapoolte“ alla.
52	Tegevuskava realiseerimispotentsiaal – mitmed kavandatavad tegevused on kiiduväärselt suunatud konkreetsetele sihtgruppidele, nt kaasamiskoordinaatoritele, KOVidele jne. Samas on tegevuskavast puudu selgitust või viide, mis annaks kindluse veenduda, et tegevuste rakendamine nende sihtrühmade osas saab olema ka jätkusuutlik ja ei piirdu ainult nende edumeelsete isikute kaasamisega, kes täna juba avatud valitsemise põhimõtetest aru saavad ja neid hea meelega järgivad. Vajame sellist AVP tegevuskava, millega on võimalik mõjutada ka neid asutusi ja isikuid, kes ei saa tänasel kujul AVP eesmärkidest aru või ei ole mingil põhjusel attid AVP eesmärkide nimel koostööd teha. Seoses sellega vajaks kindlasti reformimist ARVAK, mille üks eesmärk oleks muuta ARVAKu funktsiooni selliselt, et sel oleks aktiivne roll ka riigi ja kohalike omavalitsuste asutustega koostöö tegemisel, mis		Vabahenduste Liit	ARVAK-u ümberkuulundamine on kavas 2025. a tööplaanis, samuti sisaldub see eraldi tegevusena tegevuskavas. AVP tegevuskava kõik tegevused on kaetud rahaliste ressurssidega, st on tagatud nende tegevuste elluviimine ja, kus asjakohane, jätkusuutlikkus.
53	Avatud valitsemise teekaart - Kaasamisürituste ja ka Vabahenduste Liidu enda üks olulisim kokkuvõte AVP tegevuskava koostamise protsessist on rõhutada, kui oluline on, et AVP tegevuskava kõrval tegeldakse ka avatud valitsemise teekaardi rakendamisega. On selge, et nii mõnigi tegevuskavas kirjeldatud tegevus kattub teekaardis pakutud lahendustega, kuid vaadates teekaardi mahtu ja detailsust on selge, et ainult tegevuskavas toodud tegevustest lähtudes järgmise nelja aasta jooksul ei piisa, et avatud valitsemise väljakutsetega jõudsalt edasi liikuda. Siinkohal teeme ka ettepaneku, et ARVAKu järgmise koostöku päevakorras võiks toimuda arutelu sellest, millises loogilises vahekorras asetsevad avatud valitsemise teekaart ja AVP tegevuskava ning kuidas neid mõlemad silmas pidades saavutada võimalikult positiivne tulemus avatud valitsemise eesmärkide täitmise nimel.		Vabahenduste Liit	Tegevuskavas on mitmed tegevused otseselt seotud avatud valitsemise teekaardiga. Kavandame ARVAK-u sügisel kohtumisel teekaardi ettepanekute nn revisjoni või ülevaate, mis annab vastuse küsimusele, millised ettepanekud on ellu viidud, töös ja kuidas teiste ettepanekute edasi liigutakse.